



# ‘DEN DANSKE ENKE’

Wienerkongressen i 1814-1815 var skelsættende for Europas fremtid. Men hovedaktørerne var nu ikke så optagede af de diplomatiske forhandlinger, at de glemte at leve det søde liv. Tværtimod blev kongressen kendt som ‘Den dansende Wienerkongres’ på grund af de mange luksuriøse fester. Her var der plads til intriger, affærer og skandaler. Også den danske konge, Frederik 6., udlevede en lille romance.



Frederik 6.

MARINA FRIIS GHAZALEH

---

I vor tid er det – i hvert fald i det meste af den vestlige verden – ikke kulturelt og moralsk acceptabelt at have en elsker eller en elskerinde. Men tidligere i danmarkshistorien var det ikke unormalt i de højere sociale lag, at den ene part, eller måske begge parter i et ægteskab, havde et forhold til en anden person. Går man 200 år tilbage i tiden, var det almindeligt kendt, at kongen ofte havde en eller flere elskerinder. Går man i dybden af de forskellige danske monarkes historie, så kan man se, at størstedelen af disse, i hvert fald fra slutningen af 1400-tallet, havde op til flere uægteskabelige forbindelser.

Den sidste danske monark, der officielt havde en elskerinde (også kaldet maitresse), var Frederik 6. (1768-1839). Kongen var gift med Marie af Hessen-Kassel og havde samtidig en fast elskerinde i København, Frederikke Dannemand, som han fik fire børn med. Men da han skulle deltage i den store europæiske kongres





i Wien 1814–1815, tog han hverken hustru eller elskerinde med sig til den østrigske hovedstad. I stedet indledte han et forhold til den 22-årige Caroline Seufert, og forholdet varede al den tid, han opholdte sig i Wien. Forholdet var kort, men Caroline Seufert fortsatte med at blive forsørget af det danske kongehus resten af sine dage.

### Wienerkongressen

Frederik 6. rejste sjældent til udlandet, og når det skete var det kun af kort varighed. I 1814 så kongen sig dog nødsaget til at deltage i Wienerkongressen i et forsøg på at redde det danske rige. Kongressen var indkaldt af Østrigs udenrigsminister Clemens Wenzel Lothar von Metternich, der i 1814 efter sejren over Napoleon og hans danske allierede i Koalitionskrigen tog initiativet til at sammenkalde Europas statsledere til en kongres. Der var brug for en territorial nyordning af Europa, efter Napoleons tid ved magten var bragt til ende. Konger, fyrster, diplomater og embedsmænd fra alle de europæiske lande mødte op for at søge indflydelse på, hvordan det fremtidige Europakort skulle se ud. Men der var også et udbredt ønske blandt deltagerne om, at man skulle arbejde for at sikre freden i Europa, og dette mål søgte man at nå ved at skabe et magtbalancesystem og gennem etableringen af et sæt regler for det fremtidige samarbejde mellem de europæiske stormagter.

Deltagerne på kongressen skulle bestå af sejrherrene i form af de forskellige medlemmer af alliancerne imod Napoleons Frankrig. Dette betød, at Danmark og den danske konge ikke officielt var inviteret til kongressen, da Danmark havde indgået alliance med Frankrig i 1807. Danmark havde modtaget et ultimatum fra franskmændene om enten at tilslutte sig fastlandsspærringen rettet imod England, den var blevet erklæret i november 1806, eller berede sig på krig. Englænderne frygtede, at Danmark ville alliere sig med Napoleon, og valgte at lave en fore-

Københavns Bombardement 1807.  
*Kunstryk. Københavns Bymuseum.*





byggende aktion. I september 1807 bombarderede engelske styrker København med det resultat, at Københavns kommandant, general Peymann, måtte overgive hovedstaden samt den danske flåde til englænderne.



Danmark stod derefter meget svagt. Dilemmaet var enten at stå overfor Napoleon i en landkrig eller tilslutte sig englænderne og derved muligvis at tabe Norge. Danskerne frygtede, at en landkrig med Frankrig ville medføre en besættelse af Jylland, hvorved Norge ville stå uden korn og andre landbrugsprodukter. Man frygtede derfor, at England på trods af en mulig alliance ikke ville bistå Danmark i et forsvar af Norge. Den danske statsledelse valgte, da den ikke ønskede at risikere tab af eget territorium, at indgå en dansk-fransk alliance den 31. oktober 1807 i Fontainebleau.



Hvad man ikke vidste var, at Napoleon seks år senere, i oktober 1813, skulle lide nederlag ved Leipzig, og at Danmark derved var mere eller mindre forsvarsløs over for de forenede svenske, russisk og tyske hærstyrker. Ved freden i Kiel den 14. januar 1814 blev det aftalt, at Danmark skulle afstå Norge til Sverige, men bibeholde Færøerne, Island og Grønland. I kompensation for Norge skulle Danmark have svensk Pommern og Rügen, men svenskerne nægtede at udlevere disse, fordi nordmændene nægtede at acceptere Kielerfredens betingelser. En af årsagerne til den danske konges deltagelse i Wienerkongressen var derfor at få svenskerne til at opfylde deres del af Kielerfreden samt afværge truslen om en russisk invasion. En russisk hærstyrke på 60.000 mand befandt sig allerede i Holsten, hvilket var en stor økonomisk belastning for Danmark, men også en trussel mod Danmarks fortsatte eksistens. Og for det tredje var en dansk deltagelse møntet på at modarbejde mulige tiltag til Danmarks yderligere territoriale reduktion og eventuelle udslættelse som selvstændig, suveræn stat.



### Den dansende kongres

Wienerkongressen blev også kaldt for den dansende kongres, da der i løbet af de ti måneder, som kongressen varede, blev festet som aldrig før. Kongressen strakte sig fra omkring august 1814 til juni 1815 og samlede ikke mindre end 216 statsoverhoveder fra hele Europa. De kongelige deltagere var kongerne af Preussen og Danmark, fyrsterne af Bayern, Württemberg og Hannover og de to kejsere af Rusland og Østrig. Men kongressens hoveddaktører var den østrigske udenrigsminister von Metternich, den britiske udenrigsminister Lord Robert Castlereagh, den franske udsending Fyrst Charles-Maurice de Talleyrand og til dels den preussiske kansler Karl August von Hardenberg. Zar Alexander 1. af Rusland tog sig reelt set – som den eneste af statsoverhovederne – selv af forhandlingerne på sit lands vegne. De danske forhandlere var udenrigsminister Niels Rosenkrantz og de to diplomater, Joachim og Christian Bernstorff, hvoraf sidstnævnte var den danske gesandt i Wien.

Alle disse prominente personer blev indlogeret som kejserens gæster, enten på hans slot, Hofburg, eller ude i byen, og hver især fik de egen hofholdning og kunne invitere gæster til privat taffel eller deltage som gæst ved Kejserens taffel. Det blev til en dyr affære for Kejser Franz 1., for statsoverhovederne havde hver især medbragt deres diplomater, rådgivere, sekretærer m.fl. Det danske selskab var

Fra øverst og ned: Talleyrand  
Castlereagh, Alexander 1.  
og Metternich.



Dorothea hertuginde af Dino og Talleyrand-Périgord, hertuginde af Sagan. Hertuginde af Dino fik et forhold til sin ægtemands onkel, den franske udenrigsminister Talleyrand, og endte med at gifte sig med denne.



Katharina Pavlona fyrstinde Bagration kaldet »den smukke aflædte engel«. Fyrstinden var den østrigske udenrigsminister Metternichs elskerinde. Tilnavnet skyldes de yderst moderne, meget luftige og gennemsigtige kjoler, hun bar.

dog forholdsvis lille. Antallet af Wienerkongressens officielle deltagere løb op på omkring 700 personer.

Wien blev ikke kun overrendt af diplomater og kronede hoveder; kongressen tiltrak også store dele af den kulturelle og intellektuelle verden. Det strømmede til med forfattere, kunstnere, videnskabsmænd, musikere og andre nysgerrige mennesker, som havde råd til at aflægge Wien et besøg, mens kongressen forløb. Hver dag blev der arrangeret picnic, koncerter, teaterforestillinger, jagter, maskerader og baller. Kongressen var – så længe den varede – indhyllet i fest og farver, musik og dans, som skulle underholde deltagere. Det var primært statsoverhovederne, som lod sig fortrylle og underholde af de mange tilbud, og de overlod i høj grad forhandlingsarbejdet til deres diplomater.

Kvinderne i Wien indtog en særlig plads på Wienerkongressen, som ikke var helt uden betydning. Nogle af de prominente gæster havde medbragt deres hustruer, men brugte ikke sjældent mere tid hos deres ofte talrige elskerinder, som befandt sig rundt om i den østrigske hovedstad. Mange smukke kvinder havde fundet vej til Wien under kongressen. Således havde adskillige russiske fyrstinder og ungarske adelsdamer selv indrettet sig i den østrigske hovedstad og holdt hof med mange af de europæiske overhoveder som gæster. Blandt andre var Zar Alexander 1. en ivrig gæst hos en del af disse kvinder. Mens han opholdt sig i Wien i disse måneder, indledte han et forhold til to kvinder, der begge også var elskerinder til Metternich. Om det var et rent tilfælde, eller om Alexander havde nogle bagtanker med disse forhold, må forblive spekulation.





Caroline Seufert, Frederik 6.s elskerinde i Wien.



Karikatur, antageligt visende af Frederik 6.

Ruslands Nationale Bibliotek,  
Skt. Petersborg.



## Kongens elskerinde

Frederik 6. blev under sit ophold i Wien betaget af den unge Caroline Petronelle Seufert (1792–1873) og indledte et forhold til hende. Hun var ikke adelig, men datter af forhenværende østrigske kejserlige hospitalsassistent Johann Seufert, og det kan måske være på grund af hendes forholdsvis lave status, at det østrigske hemmelige politi forsøgte at holde hende væk fra den danske konge. Forholdet varede så længe, kongen opholdte sig i den østrigske hovedstad, trods det hemmelige politis modarbejdelse. Efter Frederik 6.s afrejse til Danmark i maj 1815 blev hun i folkemunde omtalt som »den danske enke«. Caroline og Frederik så aldrig hinanden igen, selvom hun havde et ønske om et gensyn. Men de bibeholdt, en skriftlig kontakt i den følgende periode på omkring 10–11 år. Der er bevaret syv breve, som Caroline har skrevet til Frederik, hvor det sidste brev er dateret til 20. december 1826. Vi ved, at Frederik mindst én gang har besvaret hendes breve. Brevene er varme og bevidner, at der også var et nært forhold mellem Frederik 6. og Carolines moder og søskende.

Det var Frederiks 6. ønske, at Caroline skulle have en livsvarig årlig pension, og at denne skulle udbetalt fra partikulærkassen, som var kongehusets pengekasse. Pengetransaktionen på 1.200 hollandske dukater blev foretaget via bankierhuset Arnstein & Eskeles i Wien. Ved Frederik 7.s død i december 1863 ophørte de månedlige udbetalinger til Caroline Seufert. Denne havde personligt overtaget Frederik 6.s forpligtelse efter den finansielle adskillelse af stat og kongehus i 1849. Skiftekommissionen for Frederik 6.s bo besluttede efter 13 måneder, da det var blevet bekræftet, at Caroline Seufert stadig var i live, at der skulle udbetales en »Afløsningssum eengang for alle«. Den årlige pension på 1.200 hollandske dukater blev omregnet til 5.500 rigsdaler, og den 7. januar 1865 fik Caroline Seufert udbetalt en afløsningssum på 42.500 rigsdaler. Til sammenligning fik direktøren for Rosenborg en årlig løn på 600 rigsdaler. Det var altså et enormt beløb, som let kunne sikre Caroline resten af sine dage. Hun var i 1865 69 år gammel og stadig ugift.

Caroline Seufert døde den 1. april 1873. Wiener Zeitung meddelte, at hun den 9. marts var blevet kørt over af en uregistreret hestedrosche, og som dødsårsag i den evangeliske kirkes fortegnelse over dødsfald står der, at Caroline døde af »lunge-lammelse« som følge af ulykken. Den 3. april blev hun begravet på Matzleinsdorf kirkegård, men allerede samme år blev hendes kiste overført til et gravkapel, som muligvis også rummede de jordiske rester af hendes søster og dennes mand. Gravkapellet blev sløjfet omkring 1930. Caroline Seufert efterlod sig ingen arvinger.

*Marina Friis Ghazaleh er BA i historie og arbejder på Rigsarkivet*

## Kilder og litteratur:

Rigsarkivet, Kongehusarkivet, Frederik 6., *Skifteprotokol for Frederiks 6.s dødsbo. (X. 73). Bilag til skifteprotokollen nr. 1-357.*

Rigsarkivet, Kongehusarkivet, Frederik VI, IX. *Breve fra andre.*

*Danmark og Den Dansende Wienerkongres. Spillet om Danmark.* Den kongelige Udstillingsfond. København 2002. Hvor ikke andet er angivet, stammer artiklens billeder fra dette værk.